

Víz fölött, víz alatt

Én még láttam Sándorfit fénykorában. Csudálatos volt, feledhetetlen: hőse és középpontja a szigeti sportuszodának, amelynek kék vize tengerszemként csillogott a zsúfolt tribün barnakráterében. Ennek már csaknem húsz éve: a Horthy-kupa döntőjét játszották, a válogatott német-magyart. A díj, egy hatalmas ezüstszerleg, leterített asztalon ott állt a dísztribün alatt, az árbocokon a részt vevő nemzetek zászlai. Pokoli hőség volt, a lelátón úsztunk a verítékben, a délutáni nap éppen a szemembe süttött, és a németek 3:2-re vezettek. A második féldőből csupán néhány perc volt hátra, a játékosok már fulladoztak a gyilkos iramtól, de Sándorfí, elég lanyha mozgás után, mintha csak most ébredt volna fel.

Újra a németek támadtak, csatáruk másfél méter előnnyel tört a magyar kapu felé. A tribün némává dermedt: ha ezt belövik, nincs, aki elvegye tőlük a győzelmet és a kupát. És akkor megdöntik a tízesztendős és immár örökkévalónak hitt magyar világhegemóniát. Sándorfí azonban a csatár után úszott, és a lábánál fogva, szánakozás nélkül visszahúzta. Ez durva szabálytalanság, amiért feltétlen kiállítás jár.

De Mackó – ez volt a beceneve – megtévesztette a bírót: karját széttárva, tragikusan a víz alá merült, mintha öt rúgta volna hasba a német. A közönség üvöltött, füttyült, a belga játékvezető megzavarodott. Nem tudta, melyiket állítsa ki a kettő közül, végül is – nyilván a közönség fenyegető nyomására – sabaddobást ítél a magyarok javára. A zömök, fehér sapkás Sándorfí eldobta a labdát, rögtön vissza is kapta, s nagy fröcskölve úszott a német kapu felé. Az ellenfél hátvédje, egy szőke, tagbaszakadt óriás megtámadta. Sándorfí ekkor úgy tett, mintha úszás közben elvesztette volna a labdát: hátraengedte a lábához. A német bekapta a horgot, s rávetette magát. De mielőtt elérhette volna, Mackó a vízen ringó labdába rúgott, magasan átpöccentette a hátvéd feje fölött: már újra az övé volt, egyedül úszott vele előre, a német a tempóvesztésében messze lemaradt. Sándorfíval most csak a kapus állt szemben – reszkettünk, el ne hibázza valahogy a lövést izgalmában. Nem szúrta rá, kényelmesen, kimért nyugalommal ejtette be a kapus mellett a labdát: az lassan, szinte bukdácsolva, csak éppen védhetetlenül haladt át a gólvonalon.

A következő magyar gól még meglepőbb volt. Kiúszásnál a mi centerünk érte el a labdát, tőle balra sprintelt előre Sándorfi. A center odajátszott neki, Mackó a levegőben elkapta, még csak nem is igazított rajta: messziről, fél pályáról célozta meg a német kapu bal felső sarkát. A labda hosszú, lapos ívben szállt, mintha zsinóron húznák – a kapust oly váratlanul érte ez a mérész, gyors, a csapatok szokásos fölfejlődése előtti akció: beleragadt a vízbe, még csak utána se nyúlt a lövésnek. Pedig jó kapus volt.

A mérkőzés után eljárták a *Himnusz*-t, és a kormányzó fia átnyújtotta a kupát a győztes magyar vízilabdázóknak. Fényképészek szaladtak elő: a fehér ruhás ifjabb Horthy átkarolta a még vizes Sándorfi vállát, úgy állt a lencse elé. Ekkor a közönség áttört a kordonon; körülvették, ünnepezték, tapogatták a magyar fiúkat, a csapzott, összevissza karmolt Mackót pedig valóságos díszmenet kísérte az öltözőbe. Én is velük sodródtam, sőt mint ifjú sportoló, akit a fürdősök ismertek, bejutottam egész a hűvös kabinokig, s így néma tanúja lehettem annak az interjúnak, melyet a *Nemzeti Sport* munkatársa folytatott le a magyar csapat legjobbjával.

Az újságíró, Fáy Béla csak nemrég került a sportlaphoz, néhány évvel azelőtt megnyerte az országos középiskolai tanulmányi versenyt, s szépirodalmi ambíciói is voltak. Afelől faggatta Sándorfit, hogyan született a két utolsó gól: előre megfontolva vagy a pillanat ötletéből, mit érzett közben, mire gondolt? Mackó e kérdésekre csak azt felelte: – Benyomtam nekik. – Fáy Béla erre újra megmagyarázta, hogyan érti: nem remegett-e a keze, mikor egyedül állt a kapu előtt, hiszen tudnia kellett, mi a tét, és hogy például a győztes gólnál megbeszéltek-e kiúszás előtt a centerrel ezt a villámgyors passzt és lövést, vagy csak az adódó helyzet ihlette az akciót? Sándorfi csupán az előbbi válaszát ismételte meg.

A Lágymányos valaha a Duna egyik ága volt vagy inkább mocsaras árterülete a budai parton, ahol nyáron is megült az iszapos víz. Mikor az összekötő vasúti hidat építették, a magas töltés kettévágta ezt az óriási pocsolyát. Északi fele nádas, szittyós tavacskává kerekedett; ezt később feltöltötték. A déli részt ellenben, amely összeköttetésben maradt a Dunával, állandóan kotorták, és holtággá, téli kikötővé mélyítették; az álló és folyó víz közt hosszú, keskeny földnyelv húzódik. A földnyelv Duna felőli oldalán halászbárkák sorakoznak, míg az innensőre, a holtágba nyári uszodák települtek, kabin-sorokkal, homokkal, a vízbe süllyesztett hordókon ringó pallókkal, a MUE, az NSC, a Levente, a Gyenes, azaz ingyenes. Ezeket két úton lehetett megközelíteni: gyalog felülről, a vasúti híd meg a töltés felől; a Budafoki úti autóbussmegállótól pedig, vagyis az öböl túlsó partjáról, csónakon. Az átke-lésért személyenként tíz fillért kellett fizetni Simanek bácsinak, a révész-nek, aki egyben telepőre és kabinosa is volt a legalsó uszodának.

Forró nyári vasárnapokon, mikor az öreg nagyon el volt foglalva az öltözőknél, kamasz fia evezett át a ladikkal, ha a túlsó parton, a Hengermalom alól felhangzott a kiáltás: – Simanek! Simanek! – A fiú többnyire fekete klottnadrágot viselt, és már júniusban sötétbarna volt a bőre. Tulajdonképpen Albertnek hívták, de senki sem nevezte Bercinek; a környék ifjúsága Mackónak szólította, nyilván tömzsi alakjáért és ringó, lomha járásáért.

A vízilabdázók általában versenyzőkként kezdik pályájukat. A lágymányosi vizeknek ez a gyermeke azonban rosszul úszott: görcsösen, fröcskölve, ahogy a parasztfiúk a patakban. Ő a labdába volt szerelmes, elemista korától fogva, mióta a poros Hengermalom úton először rúgott a zsineggel átkötött rongycsomóba. Ünnepe volt, ha egy ócska, elfeketült teniszlabdához jutottak; naphosszat eljátszottak vele. Futballt, egyérintőst, lábteniszt, vagy csak dobáltak, rugdostak egykapura. Ki mondhatná meg, hogy a földre pattanó labda merrefelé fog visszaugrani, ki tudja, hogy milyen fals van benne? Kiszámítani lehetetlen, nincs rá idő, ehhez valami különleges érzék kell, olyan, mint az abszolút hallás.

Még legkevésbé a vízipóló érdekelte; otthon, a strandon inkább fejelni szokott a parti homokban, s csak unalmában ugrott be a vízbe, a kapura lövöldöző játékosok közé. Az uszoda gazdája kis egyesület volt, másodosztályú, bár valaha úttörője a magyar sportnak. Júniustól szeptemberig az egykori versenyzők meg a fiatalok minden vasárnapot kint töltöttek a Lágymányoson, csomagból ebédeltek; az idősebbek családjukat is elhozták. Már délelőtt elkezdtek a kétkapuzást: ilyenkor a régi nagyságok is vízbe szálltak, a tartalékok, ifjúságiak is, s egyes csapatokat alakítva, barátságos klubközi mérkőzéseket vívtak végkimerülésig. Ha valaki kifulladt, más ugrott be a helyére, így olykor Mackóra is sor került. Egy vasárnapon Komjádi Béla, a magyar vízilabdázás atyamestere kihozta a válogatott csapatot, egész napos táborozásra. Külföldi túrara készültek, s erősíteni akarta a fiúk állóképességét: több órás edzést tartott a hideg vízben, váltott ellenfelekkel. A válogatott vagy harminc gólt dobott, de mikor befejezték, Komi bácsi odaintette magához a kis Simaneket, megkérdezte nevét, majd többek halatára így szólt: – Látják, kérem, ebből a gyerekből lehet pólózó.

Komjádi nem sokkal ezután meghalt, e szavak mégis elhatározók voltak Simanek pályájára: az egyesület vezetői fölfigyeltek rá. Ekkor tizenhat éves volt, s tanonc egy Fehérvári úti fűszeresnél. Edzésbe fogták, és hamarosan kitetszett, hogy Komi bácsit ezúttal sem csalta meg a szeme. A rendes tréningeket hétköznap tartották, késő délután, mikor a játékosok már ráértek. A nyár őszbe fordult, a víz metsző hideggé hűlt, az alkony hamar ráborult az uszodára, de a fiúk nem bírtak elszakadni a labdától; a derengő félhomályban is ott döngették a tutajra erősített kapukat, nyelték a keserű kormot,

melyet az Elektromos Művek roppant fekete kéményei ontottak a holtág túlsó partján.

Később beszorultak a margitszigeti fedett uszodába. Az egyesület akkoriban szerződttetett új edzőt: Bezerédit, egy ismert vízipólózót, aki a régi klubjával összeveszett, mert kihagyták az első csapatból. A tréningeket úszással kezdték, hosszú bemelegítőkkal, gyors sprintekkel, lábtempózással. Aztán beröpültek a labdák, s következtek az adogatások, passzgyakorlatok. A vízipóló akkor lett modern sport, mikor a játékosok rájöttek, hogy a nehéz, síkos labdát a levegőben is el lehet kapni: a mozdulat elegáns, könnyed, de évekig kell gyakorolni. A fiúk körbeálltak, kézzől kézre szállt a labda, egyre gyorsabban, majd visszafelé indult. Aztán úzás közben kellett elkapni, fél kézzel felnyúlva a vízből. Utána egykapuztak, különböző szögekben bombázták a hálót, s Bezerédi sípjelére kis támadásokat építettek föl, a soros játékos előretört, a másik feladta neki a labdát, hogy egyből bevágja. Az edzés koronája végül a kétkapuzás volt, ugyancsak Bezerédi irányításával és harsány közbekiáltásaival. Kilenckor sem akarták abbahagyni, úgy kellett kizavarni őket a vízből, a fürdősök már a lámpákat oltogatták.

Mackó barbár, ösztönös tehetsége itt kapta az első csiszolást. Bezerédi hamar fölismerte a fiú mozgásának eredetiségét, külön is foglalkozott vele, és ingyenes szigetbelépőhöz juttatta, hogy a szabad idejében télen is mennél többet forogjon az uszodában. Csak hát nagyon kevés volt a szabad ideje: a fűszeres nem akarta elengedni. Erre Havas úr, az egyesület úszószakosztályának elnöke odavette magához az ingatlanirodájába, kifutónak. Mackó ettől fogva kerékpáron járta a várost, és karácsonyra megvehette élete első ruháját. Júniusban pedig, mikor a csapat visszatért a Lágymányosra, s elkezdődtek a bajnoki mérkőzések, az új álláshoz és új ruhához új nevet is kapott. Havas úr azt mondta, hogy magyaros csengésű vezetéknevet kell választania: ő keresztelte el Sándorfinak.

Bezerédi nem végzett rossz munkát: a megújhodott csapat sorra verte másodosztályú ellenfeleit. A fiatal Sándorfi halfot játszott, vagyis fedezetet, aki az együttes tengelyében a védekezésben is, támadásban is részt vesz, hátrahúzódik vagy előretör, ahogy a helyzet kívánja. Nem volt jó úszó, és később sem vált soha azzá. Azaz pontosabban: nem lett volna jó azokon a távokon, melyekre a versenyeket írják ki, száz métertől ezerötszázig. Csak-hogy a vízipólóban másra van szükség: hirtelen indulásra a vízből, gyorsaságra egész rövid távon és kitartásra, állóképességre. Mackótól, noha fröcskölve, kutya módra úszott, a legfürgébb csatár sem szökött el, és ez a zömök fiú a végtelen, meghosszabbított mérkőzéseken sem fulladt ki: az ő távja a tíz méter és a tíz kilométer volt.

Az izgága, köpcösödő Bezerédi derék játékos volt a maga idejében, de még jobb edzőnek, taktikusnak bizonyult. A lágymányosi tutajok közt –

anélkül, hogy a fiúk erre gondoltak volna – lassanként valamiféle új stílus kezdett kialakulni. Komjádi Béla híres aranycsapata, mely a Los Angeles-i olimpiáson bajnokságot nyert, hét labdaművészből, zsonglőrből állt. De ilyen gárda csak egyszer verődik össze, s ahogy múltak az évek, kivált Komjádi halála után, a játék gyakran bűvészkedésbe, üres látványosságba fulladt. A vízipóló népszerű sport lett, a közönség megkedvelte, de a régi nagyságok már inkább csak a technikájukat csillogtatták, a többiek pedig őket utánozták. Az új játékmódor, melyet Bezerédi próbálgatott, nem volt ilyen tetszetős: ridegebb célszerűséggel manőverezett, hosszú passzokkal, gyors húzásokkal, hirtelen fölfejlődésekkel és sok éles kapura lövéssel. – Ne tologass! – kiáltott fiaira a mester, ha a háló előtt pepecselni kezdtek, s ez a stílus egyre eredményesebbnek bizonyult: a Lágymányos idővel holmi oroszlánbarlang hírébe került, ahol egymás után eszik meg az ellenfeleket.

A csapat – annyi év balsikerei után – bajnok lett a második osztályban, s így ismét fölkerült az elsőbe.

A következő esztendőben már az ország legjobb kilenc együttese közt csatáztak. Eleinte félszegen mozogtak, egyik vereséget a másik után szenvedték: már úgy volt, hogy újra kiesnek. De az utolsó előtti mérkőzésen, mégpedig éppen a bajnokcsapattal szemben, elkeseredett küzdelem után döntetlent csikartak ki – az egyenlítő gólt Sándorfi dobta. Ez a szenzációs eredmény megmentette őket. A következő évben már többször győzni is tudtak, és a tabella hatodik helyén végeztek, majd egy újabb esztendő múltán betörték az első négy csapat közé. Ekkor azonban Sándorfi ajánlatot kapott: lépjen át az egyik legnagyobb, legtekintélyesebb budapesti sportegyesületbe.

Húszéves volt, és évek óta a lágymányosiak gólkirálya, újabban pedig a válogatott keret tagja. De még mindig csak Havas úr kis irodájában lézengett, afféle kisegítőként, meghatározatlan munkakörrel. Az új csapat ezzel szemben biztos, jól fizetett állást ígért neki egy baráti nagyvállalat anyagbeszerzési osztályán, továbbá, hogy magánúton elvégezheti a kereskedelmit, sőt nem hivatalosan azt is, hogy valami módon megpróbálják kiküldeni a berlini olimpiára. Csak hát Mackó a lágymányosiakat is sajnálta, a pajtásokat, az első tavaszi edzéseket a holtág fagyos vizében. Hetekig töprengett, amíg végre egy napon, zárás előtt oda mert állni a főnöke elé.

– Havas úr, kérem, én elmegyek.

– Tréningre? Eridj csak, fiam, majd én bezárok.

– Nem tréningre. El a csapattól, Havas úr, kérem.

A beteges, ősz ember levette szemüvegét, ránézett hunyorogva. – No lám...

– Állást adnak a Fémiparinál. Ne tessék haragudni...

Havas úr megtörülgette szemüvegét, eltette a tokba.

– Hát igen. Mi kis egyesület vagyunk, nem tudunk állásokat osztogatni. Mi lelkesedésből sportolunk. De hát abból nem lehet megélni.

Szerette ezt a fiút, az elevenségét, tehetségét, ifjúságát. Titkon azt remélte, hogy vele még a régen elvesztett bajnokságot is visszahódíthatnák a lágymányosiak. Mert valaha ő is tagja volt annak az első csapatnak, az ősidőkben, mikor még Konstantinápolynak nevezték a holtágot.

Még becsukták együtt az irodahelyiséget, lehúzták a nehéz vasredőnyt. Havas úr az utcán kezet nyújtott a fiúnak.

– Már be sem jössz többé?

– Holnap be kell lépnem...

– Aha... Jól van, fiam, nem haragszom. Lehet, hogy neked van igazad. Hát akkor – sok szerencsét, fiam.

Mackó a sarokról visszaneézett, és látta Havas urat, amint botjával tapogatva a kövezetet, akár a vakok, lassan lépked az esti Körút felé. Érezte, hogy még mondani kell valamit. Utánaszaladt, megállt mellette a járdán.

– Havas úr, kérem, én sosem fogom elfelejteni a jóságukat... Meg amit értem tetszett...

Bezerédit a fedett uszodában kereste föl. Már le sem vetkőzött, úgy állt oda mellé a medence partjára; az edző sípszóval és kiáltásokkal irányította a vízben gyakorlatozó játékosokat, a boltozott csarnok furcsa zöngéekkel keverte el a sokféle hangot, a vízcsobogást. Mackó nézte egy darabig, aztán eladogta, amiért jött. Bezerédi, mint aki nem is hallotta, hosszan a sípjába fúj, kikérte a vízből a labdát, majd újra visszadobta. Pedig már tudott a dologról: ha valaki más egyesülettel tárgyal, nem sokáig marad titok. Mikor először mesélték neki, úgy elkeseredett, még az is felötlött benne, hogy visszavonul a sportéletből – minden stratégiai tervét, minden elképzelését, amelyet a maga pályáján el kellett temetnie, Sándorfival akarta megvalósítani.

Mackó azt hitte, nem jól fejezte ki magát és megismételte: – Arról van szó, hogy a csapatból...

Az edző átkiabált valamit a feje fölött, be a vízbe, s neki úgy szólt oda, hogy rá sem nézett: – Jól van, na, hallottam.

De aztán hamarosan érezte, mit jelent az, ha valaki egy gazdag, nagy egyesület tagja. Az új munkája kellemes volt, csöppet sem nehéz. Osztályvezetője lelkes sportbarát, kollégái kedvesek, elnézők: akkor jött-ment, amikor akart. Néhány hónappal belépése után elköltözött az apjától, a Lágymányosról, s Óbudán, az uszodák közelében vett ki egy csinos, bútorozott szobát, győzelmi érmeit a komódon rakta szét. A csapatba is elég gyorsan beilleszkedett. Játékmodora ugyan különbözött az öregektől, de éppen ez volt az erőssége. És az együttesben két másik fiatal is játszott, ezek

ösztönösen hajlottak az új, rámenős, lendületes támadó stílus felé, s az most már gyorsan terjedt, nemcsak ebben a csapatban, másutt is, hiszen elevenebb, korszerűbb és átütőbb volt, mint a régi. Bezerédi azonban, az új játékmód szellemi atyja, továbbra is ott edzősködött a kis lágymányosi csapatnál, amely Sándorfi kiválása után visszacsúszott a hetedik helyre.

Mackót valóban kivitték az olimpiára, noha csak tartalékként, azon a címen, hogy gondolni kell a jövőre, nevelni az utánpótlást. Ekörül voltak ugyan intrikák, több érdemes játékos megsértődött, mondván, hogy az olimpia nem nevelőintézet, de az egyesület befolyása ezúttal is érvényesült, s a szövetségi kapitány is bízott a fiatal fedezetben: a selejtezőkben játszatta a hollandok és a máltaiak ellen. S bár ezek éppen a legkönnyebb mérkőzések voltak, afféle veszélytelen sétalovaglások, a végső győzelem után Sándorfi is ott állt az emelvényen, és megkapta az aranyérmét.

Az olimpiai bajnokság után a magyar válogatotott több hetes európai körútra indult. A túra során vagy harminc mérkőzést vívtak, nemegyszer áldatlan körülmények között: jéghideg északi uszodákban vagy a hínáros, hullámzó spanyol tengerben, szabálytalan, bezsírozott labdával, részrehajló, korrumpált bírakkal, tudatlan, de vérszomjas ellenfelekkel szemben, hazafias láztól elvakult közönség előtt, mely letiporva akarta látni az olimpiai győzőt. Itt aztán szükség volt minden emberre, hiszen naponta játszottak, s portyázó seregként egyre több sérültet, rokkantat hurcoltak magukkal, de újra és újra győzniök kellett, megvédeni a berlini zsákmányt. Ha Sándorfinak nemzetközi rutinra volt szüksége, most aztán kijárhatta az iskolát, vérrel és vérértékkel: csupa karmolás, csupa lila folt volt a teste. De a fizikuma állta, tán még szívósabban, mint a mázsás hústornyoké, és a kedélye sem fáradt bele: teljes odaadással, mindent bedobva küzdött a leghitványabb csapatocska ellen is. Robbanékonyságával, biztos reflexeivel, váratlan kitöréseivel nem egy vesztésre álló csatát fordított meg; mint például a hannoveri Wasserfreundeval szemben, mikor a saját kapujuktól indult el, lehúzva egy magas német átadást, s négy védőjátékoson át egyedüli küzdötte föl magát az ellenfél hálójáig, vagy Spalatóban, ahol – miután karját lefogták, derekát átkulcsolták, de még szemét is eltakarták a dalmát hátvédek – lábujjaival pöccentette a kapuba a labdát.

Egyébként is jól telt az idejük: végigbolondozták Európát. Mackónak mint újoncnak, át kellett esnie az avató ugratásokon. Brüsszelben egy érett Camembert-sajtot dugtak a lepedője alá, hadd érezze egész éjjel a szagát. Koppenhágában becsomagolták és elrejtették minden holmiját, hogy amikor szobájába lépett, azt hitte, eltévesztette az emeletet, Párizsban egy néger utcai nőt csempésztek az ágyába. Ő mindehhez jó arcot vágott, s hamarosan maga is részt vett a tréfákban, még új ötletekkel is gazdagította a

repertoárt. Kiszúrtak például egy járókelőt, lehetőleg idősebb, szemüveges vagy szakállas férfit, aki békésen totyogott a járdán: ez volt a médium. Mackó odaállt eléje, a másik magyar pedig az idegen mögé úgy, hogy mindhárman egy vonalba kerüljenek. Mackó ekkor megszólította az illetőt, akadozva, de igen udvariasan: – Pardon... Moment, pardon... – és biztatóan hívogatta az ujjával, mint akinek holmi diszkrét közölnivalója van. A médium nem tudta, hogy mögötte is áll valaki, és az a hívás annak is szólhat: gyanútlanul elindult Mackó nyomában. De elindult utánuk a másik magyar is, mintha éppen őt hívnák. Így mentek, mendegéltek hárman libasorban, Mackó meg közben barátságosan integetett, hogy még odébb, még odébb. Jó sokáig mentek, lehetőleg minél messzebbre, s mikor végre megálltak, a médium csak egy kézzel-lábbal hadonászó fiatalembert látott, aki a maga barbár nyelvéen sebesen és indulatosan magyaráz valamit. Szót sem értvén az egészből, az idegen csak nézett kábán, de akkor a háta mögül egy másik barbár lépett elő, ez is igen dühösen, s kiabálva, handabandázva vitatkozni kezdett az elsővel. A két fickó már-már öltre ment, lökdösték, taszigálták egymást, vastag ökleiket mutogatva, aztán váratlanul kibékültek, összeölelekeztek, összecsókolóztak. A médium most már semmit sem értett, legkevésbé azt, hogy miért hívták őt ide, mi köze ehhez a jelenethez. – Messieurs... – próbálkozott zavartan, erre azok csodálkozva néztek rá, akár egy tolakodó ismeretlenre, majd mindketten nekitámadtak, szapora beszéddel és félreérthetetlen jelekkel adva tudtára, hogy hordja el magát, mert könnyen pórul járhat... Ez a játék, számtalan változatával, kimeríthetetlen forrása volt a mulatságnak: akadt olyan eszményi médium, akit körbevezettek az egész Luxembourg-kerten, vagy akit hatszor egymás után hívtak el, hogy most aztán igazán róla van szó, majd bocsánatot kértek a gyerekes tréfáért, és hetedszer is elhívták...

Sándorfi most is csúnyán járt, lazán, eleresztve magát, karjával kaszálva. De ha színes pulóverében, vizesen fésült, hirtelenszőke hajával, füрге, barna szemével, pizére nyomott orrával kalandok után szimatolt a nagyváros nyüzsgésében, csibészes kedvessége meghódította az utca lányait. Így került sor élete első igazi kalandjára, Amszterdamban. A külső városban csatangolt, ahol a nők nyílt üzletekben árusítják magukat, ki-ki a saját boltjában, a kirakat üvege mögött ülve, onnan kacsingatnak a járókelőkre, mert az utcára nem szabad nappal kimenniök. Mackó megállt egy szőke, fürtös fejű hölgy előtt, aki fekete csipkeblúzt viselt és nagy, zöld függőt a fülében, rácsodálkozott: úgy érezte, sosem látott ilyen szép nőt. A hölgy intett neki, hogy menjen be. Mackó zavarában, meg azért is, mert azt gondolta, egy ilyen gyönyörű dáma bizonyára egész vagyona kerülhet, olyasféle mozdulatot tett, mint akinek nincs pénze. De lehetett valami kisfiús báj a szabad-

kozásában: a nő hirtelen végigmérte, szúrós, horgas pillantással, majd fejével parancsolóan maga mögé intett, a fiú habozására pedig kezével is mutatta, hogy azért csak menjen be.

A bejárat az udvar felől nyílt: Mackó egy homályos, parfümtől édeskés illatú szobácskába került, melynek függönyét a nő közben összehúzta. A berendezés csinosnak, tisztának látszott, de a nőt közelebről már nem találta olyan szépnek, a lába túl vékony volt, és a szájában elől egy aranyfog. Mackó elfogultan viselkedett, s mikor levette az ingét, amaz valami olyasmit kérdezhetett hollandul, hogy mitől sebes a háta: erre megmutatta, hogy vízipólózó, kezével elhajítva egy képzelte labdát. A nő magához húzta, olyan erővel, mintha meg akarná fojtani. Később valami fényképet szedett elő, melyen pufók kisfiú ült póni lovon, odaadta Mackónak, majd gyorsan visszavette, és többször egymás után megcsókolta.

Idehaza, a téli kupamérkőzéseken Sándorfi tartotta a jó formáját, több ízben szerepeltették a válogatott csapatban is; lassanként bejátszotta magát, kiszorítva Darabos Elemért. Ez a Darabos a régi nagy gárdához tartozott, bár nem annyira önálló játékos volt, mint inkább kiszolgáló: kitűnően, hajszálpontosan tudta kézre adni a labdát a gólhelyzetben levő csatároknak, kinek-kinek gusztusa szerint, hiszen sok éven át gyalulódtak össze. De a régi csatárok azóta visszavonultak, s Darabos is elnehezedett, a rutinjából élt – hasznosabbnak látszott most már egy fiatal, korszerűen kezdeményező játékosal fölcserélni, aki két kézzel lő, és elől-hátul egyaránt értékes. Darabos persze nem akarta ezt elismerni, állítólag üzente is Mackónak, hogy vigyázzon, mert szétveri a fejét, s az első tavaszi bajnoki mérkőzésen valóban csúnyán összeakaszkodtak, míg csak a bíró mindkettőjüket ki nem állította.

A következő esztendő újabb diadalokat hozott: a németek elleni ötgólos győzelmet, a földközi-tengeri túrát, a Horthy-kupát, amelyről már megemlékeztem. Az ifjú Sándorfit külföldön is megismerték, a *Der Schwimmer* című lap a világbajnok magyar csapat motorjának nevezte. Fényképek, cikkek jelentek meg róla, látható volt a filmhíradóban, s a *Színházi Élet* több ízben közölte nyilatkozatait a legkülönbélebb kérdésekről. Pályája csúcspanaszra is megismertem Sándorfit, nem sokkal a Horthy-kupa után.

Én akkor még jócskán ifjúsági játékos voltam, s csapatunk abban az évben együtt trenírozott Mackóék egyesületével, könnyű edzőpartnerként, minden kedden és pénteken este nyolctól kilencig. Ez még nem jelentett közelebbi ismeretséget, s hogy a vízben olykor együtt kergettük a labdát, legföljebb arra jogosíthatott fel, hogy ha meglátom, messziről és néma tisztelettel köszöntsem – mert hiszen magáznom nem illett volna a nálam csupán öt-hat évvel idősebb fiatalembert, de tegezni se mertem egy ilyen hírneves nagysá-

got –, s erre ő kurtán biccentett, a felsőbbrendű lények tartózkodásával. Hanem aztán Fáy Béla is le-lejárt az edzésekre mint a sportújság vízilabda-rovatának tudósítója, hogy tájékozódjék, és színes kis beszámolókat írjon a téli munkáról, őt pedig régtől fogva ismertem: kérésemre megengedte, hogy hazafelé menet, át az esti Margitszigeten, időnként hozzájuk csatlakozzam. Fáy Béla ugyanis rajongott Sándorfiért, valóságos ditirambusokat írt róla, s egyébként is kereste Mackó barátságát, tréning után gyakran megvárta a zuhanyozóban. Sok szép téli estére emlékszem, mikor kifelé baktattunk a néma utakon, a behavazott virágágyak közt, odébb a zajló Duna zengett, a hídról néztük a rohanó jégtáblákat, miként töredeznek szét a pilléreken. Én mint ifjú tartalék, többnyire csak hallgattam, mikor a nagyok beszéltek, s ha olykor meg mertem szólítani a kockás, vastag felöltőben lépkedő, bolyhos külföldi sálakba burkolt, de egyébként hajadonfőtt Sándorfit, leginkább utazásairól kérdezgettem, a messzi országokról, ahol megfordult. Válaszai azonban furcsák voltak: Párizsról, álmaim városáról mindössze annyit jegyzett meg, hogy ott sok a néger, és a Tourelles uszoda vize elég piszkos. Athénról meg azt mondta, hogy egy víz alatti szikla van a tengerben, és a görög kapus védés közben arról szokta elrúgni magát, de ezt a második félidőben a mi kapusunk is fölfedezte.

Pedig amúgy, ha belejött, érdekesen tudott mesélni, kivált a Lágymányosról és a maga ifjúságáról: amit fentebb elmondtam, jórészt ezeken az esti sétáikon tudtam meg, Budára ballagva a széles Margit-hídon. A többiek lassan leszakadoztak, Fáy Béla azonban kitartott, tizenegyig is elkószáltunk a budai partokon, vagy a Bem apóba ültünk be hárman egy üveg sörre.

A szikár, ideges Fáy valósággal filozófusa volt a sportnak, készült is írni e tárgyban valami értekezést. – Akik eddig a sportolókról írtak – magyarázta –, nem értik, hogy miről van szó. Azok sem, akik mint a szellem fölKentjei, lenézik őket, de azok sem, akik odaborulnak a marha bokszoló elé, és istenítik, akár a modern amerikai írók. Kívülről nézik, és nem értik, hogy a sport olyan szükséglete a mi korunknak, mint a középkornak a keresztes háborúk: a civilizáció századának mákonya. A föld fel van fedezve, a tengerek körülhajózva: Magellán egykor bravúros kalandja ma csak egy összkomfortos kéjutazás. A háború technikai kérdés, nincs egyéni hősiesség: a létért való küzdelem szürke robot, nem kell már hozzá fizikai kiválóság, és szellemi is egyre kevésbé. Nos, mindezek helyett itt a futball és a rugby, az emberiség kalandenergiáinak levezetésére – ezért fedezte föl újra, és tette tömegnarkotikumká a sportot éppen a huszadik század. Az Achillesek, Rolandok jogutódja, a mi korunk hőse és ideálja a centercsatár, hiszen nincs más, aki-be a milliók beleképzeljék magukat, beleálmodják a szépség és nagyság utáni vágyukat. És ez igen logikus és rendjén való, a grundon focizó gyerekek érzik is pontosan...

Mackót azonban nem nagyon érdekelték ezek a fejtegetések: kevés ér-
zéke volt az elvontságokhoz. Januárban megváltozott a tréningbeosztás, a
mi csapatunk más egyesülettel került össze, s attól fogva csak ritkábban ta-
lálkoztunk, egy-egy kurta szევasszal köszöntve egymást. Művészetében
mindenekelőtt a nemzetközi és egyéb mérkőzéseken gyönyörködhettem;
ha felhangzott a kiáltás: – Mackónak! – a tribün átvette, zavaros morajlással,
s egyszerre villamos szikrákkal telt meg az uszoda – egy fehér vagy fekete
sapka szökött előre a tajtékban, egy kar nyúlt fel a vízből, s most már csak
azt figyelte mindenki, értelmet keresve e zubogásban és kavargásban, hogy
mikor rezeg a labda a dróthálón.

Később azt hallottam Sándorfiról, hogy megnősült, s nemsokára kisfia
született. Valamelyik nagyobb versenyen mutatták is a feleségét a lelátón:
meglepett, hogy milyen szép nő. Magas volt, nagy termetű, de karcsú,
hosszú sötétszőke hajjal, amelybe fekete bársonyszalagot kötött, tágra nyílt
szeme furcsa, kissé idegenszerű kíváncsisággal járt erre-arra, mintha keres-
ne valakit, selyemharisnyás lábát keresztbe átvette.

Egyszer aztán Mackó odajött hozzám a fedett uszoda előcsarnokában. Ak-
kor már én is első osztályú játékos voltam, és amellet egyetemi hallgató. Egy
nagy szívességre akar kérni, mondta kissé feszengve. Magánúton elvégezte a
kereskedelmi három osztályát, s tavasszal kellene érettségiznie. Van is egy
házitanítója a szaktárgyakra, de a másikat, aki a nyelvekben és történelem-
ben segített neki, behívták katonának. Elvállalnám-e, hogy e tárgyakban he-
tenként egy-két este korrepetáljam, persze csak ha ráérek, s természetesen
nem ingyen... Azt feleltem, hogy szívesen, de csakis baráti alapon. Ekörül
utóbb ismételt vita támadt, s végül úgy alakult ki a dolog, hogy pénzt nem
fogadtam el, de ha órát tartottunk, mindig náluk vacsoráztam.

A Bakáts téren laktak, két udvari szobában. Egyikben a gyerek aludt, kis
faágyban, a másikban tanultunk és ettünk is. Itt minden Mackó győzelmei-
ről beszélt: a falon koszorúk, emléklapok, fényképek, melyeken úszónadrá-
gos, dagadó izmú játékosok álltak, komoly arccal, szép sorban, egymás háta
mögött, a sor végén az edző, felöltözve, a csapatzászlóval. Aztán kupák, kris-
tályvázák, sasos szobrocskák s egy négyszögletes asztal, amelynek üveglapja
alatt fekete bársonyon száznál több érem volt látható, középpütt az arany
olimpiai medalion.

Sándorfí nagyon komolyan vette a tanulást. Nem volt ostoba, sőt inkább
azt mondhatnám, értelmessége olykor szinte nehezítette a munkát. Tud-
niillik éppen ellentéte volt a biflázónak: csak az maradt meg a fejében, amit
már megértett, megemésztett. Pedig a tananyagban sok olyasmi is van,
amit logikával nem lehet fölmérni, be kellett vágni: például a nyelvtani sza-
bályokat. Ez neki költörés volt, kínos gyötrem.

– Miért mondják úgy – kérdezte konokul –, hogy das Mädchen, mikor a lány nőnemű?

– Ez a szabály. Ami kicsinyítve van, mindig semleges.

– De ha kicsi lány, akkor is csak nőnemű. Ki legyen nőnemű, ha nem egy lány?

– Mégis így van, mit csináljak.

– De miért van így?

– Nem tudom.

– Hogy lehet az? Az egyetemen nem tanultátok?...

Sehogy se ment a fejébe, s azután is többnyire úgy mondta: die Mädchen. Az óra vége felé Sándorfiné is bejött a szobába, de nem szólt közbe, csak figyelt, lustán cigarettázva, sötét szemét ránk szegezve. Engem kissé feszélyezett is ez a fürkésző pillantás.

Nyolc óra tájban vacsoráztunk. Ezek már háborús évek voltak, de itt nem nagyon lehetett érezni a jegyrendszert. Sándorfiné anyja ugyanis egy kis tejszarnokot vezetett, így aztán a vacsora jobbadán hideg ételekből állt, váltig kínáltak joghurttal, vajjas kenyérrel, keménytojással, túróval, tejföllel. Közben tánczenét hallgattunk vagy az esti híreket, hol Budapestről, hol meg Londonból, Moszkvából. Az asszonyt, Emmát, ez kevésbé érdekelte, bele-belefecsegett; Mackó ilyenkor rápisszegett, bár észrevehetően neki sem volt önálló politikai véleménye. Ha az angol rádió gúnyolta Hitlert, cinosan nevetett, ha viszont a németek dörögtek sérelmeikről, Mackó a fejét csóválta, és azt mondta, őket is meg lehet érteni.

Emma eredetileg hivatali kolléganője volt Sándorfinak, de a gyerek születése után otthon maradt. Én mindig egy kis zavart éreztem jelenlétében: nem tudtam hová tenni, valahogy túl szépnek és mutatósnak láttam ehhez a két szerény szobácskához. Egyszer egyedül találtam otthon, mikor órára mentem, Mackót váratlanul elhívták valahová. Tüstént búcsúzni akartam, Sándorfiné azonban beinvitált, hogy úgy sincs dolga, szívjak el egy cigarettát. Rágyújtottunk, s hogy elkezdjem valahogy a beszélgetést, megkérdeztem, miért látni olyan ritkán a mérkőzéseken. Emma csak a vállát rándította.

– Á, engem az ilyesmi nem tud érdekelni.

– No és mikor idehaza vannak... Például esténként mit szoktak csinálni?

– Römizünk.

– Kettesben?

– Aha.

Elakadtam. Sándorfiné hátradőlt a kanapén, egyik lábát maga alá húzva, s rögtön új cigarettára gyújtott.

– Különben is, többnyire egyedül vagyok itthon... Tudja, Ferike, maga intelligens fiú, megérti. Egy színházba el nem jut az ember... Pedig nekem

lánykoromban mindenki azt mondta, hogy színésznőnek kell mennem, olyan a mozgásom. Tanultam is Rózsahegyinél, de aztán férjhez mentem, a gyerekek, minden: hogyan kezdjem el újra?

Részvevően bólogattam, de még mindig nem mertem az arcába nézni. Ő annál elfogulatlanabban csevegett, a párna bojtjával játszva.

– Mackó meg a barátai: örökké a csapat, a bajnokság, a kupa, a válogatott... Hiszen nem rossz fiúk, de néha olyan faragatlanok tudnak lenni... Nekem lánykoromban akkora társaságom volt, egy szabad estém nem akadt... Ha legalább volna valaki, egy intelligensebb valaki, akivel az ember néha elbeszélgessen... Én azt is úgy szeretem hallgatni, mikor maga magyaráz, Ferike; még ha nem értem, akkor is...

Nem folytathattuk, mert csöngettek: a házmester jött fel valamiért, én meg elkészöntem. Utána pedig nem adódott többé alkalom, hogy kettesben beszéljünk. A vizsga itt volt a nyakunkon, tanulni kellett, finiselni, s még így is csak felét végeztük el az anyagnak. Aggodalmak közt eresztettem el Mackót az érettségire, de aztán nem lett semmi baj, szerencséje volt, és a tanárok is tekintettel lehettek sportolói érdemeire: általános elégséggel átengedték. Egy vastag, bordó pulóvert kaptam tőle ajándékba, s később hallottam, hogy az állásában előléptették.

A vizsga után nem jártam többé náluk, csak az uszodában találkoztunk. A háború akkor már egyre közelebb került az országhoz, volt mindenkinek elég baja. Mackót is behívták, de az úszósövetség közbenjárására csak valami könnyű egészségügyi szolgálatra, ettől nyugodtan folytathatta az edzést. Mikor a németek bevonultak, teljesen elszakadtunk egymástól.

Fáy Bélával ellenben többször találkoztam, még később a nyilas időkben is; főhadnagyi egyenruhában járt, bár tudomásom szerint, nem volt tiszt. Utoljára a Berliini téren szaladtunk össze, azt mondta, beszélni szeretne velem, rövidesen fel fog keresni. Erre azonban már nem került sor: november végén megdöbrentő hírt hallottunk felőle. Hogy fegyveres ellenálló csoportot szervezett, de a nyilasok fölfedezték, és körülfozták fészüküket egy bérház felső emeletén. Több órás tűzharcban csaptak össze, s Fáy Bélát menekülés közben érték utol, a világítóudvar fölött akart átmászni. Mikor látta, hogy a nyomában vannak, visszafordult, és pisztolyával megtámadta üldözőit, többet leterítve közülük – ő, aki nem hitt az egyéni hősiességben. Állítólag tizenegy golyó fúrta át szikár testét, úgy zuhant alá az aknába, de még haldokolva is ellenfeleit gyalázta, azt kiáltozva, hogy hazaárulók és gyáva brigantik.

Kevéssel ezután, talán december közepén, nem lévén hová mennem az ostromra készülődő, betongulákkal teliszórt, fagyos, zord, örökös szirénazúgástól zajos pesti utcán, beültem a Savoy moziba. A nézőtéren katonák, nyi-

lasok, menekültek, bujkáló civilek, a tél elől beszorult utcai nők, a sokféle kigőzölés és a közelgő világvége kavargásában. De a híradó, rövid haditudósítás után idegnyugtatóbb képeket vetített: hóborította svéd hegyeket, futkosó őzikekkel, karácsonyfiacot s utolsónak egy kis sportbeszámolót a szigeti nyitott uszodából, vízilabdázóink téli edzéséről. Néhány pillanatra Sándorfi is feltűnt a vásznon, meglengette feje fölött a labdát, s hatalmas bombát eresztett kapura. A decemberi nap hideg, fakó fényben mutatta a medencét, fenekén a világos vonalakkal, a jól ismert startkövet, ugrótornyot – beleborzongtam, hogy mindez most is van, ott van.

Az új világ váddal fogadta Mackót. Ezt úgy tudtam meg, hogy idézést kaptam az úszósövetségtől Simanek (Sándorfi) Albert igazolási tárgyalására. Nem értettem a dolgot, s odabent se lettem sokkal okosabb. Mackó ellen Havas úr, egykori főnöke tett különféle bejelentéseket, ezek azonban oly nevétségesek és zavarosak voltak, szóba sem kerülhettek volna, ha a bizottság elnöke nem egy láthatóan rosszindulatú, elfogult, régi sportoló, egyébként közepes játékos. Mackónak így sorra meg kellett cáfolnia a vádakát, s ezekből végül csak egy maradt; hogy negyvennégyben a Margit-hídon elfordította fejét, mikor Havas úr arra ment. Sándorfi ezt is tagadta, ő csakugyan látta Havas urat, biccentett is, lehet, hogy kissé szórakozottan, mert éppen akkoriban családi bajai voltak.

Engem, mint kiderült, Mackó idéztetett be, mentő tanúnak, csakhogy én ezekről a dolgokról mit sem tudtam. És a tárgyalás hevében Garber Zsigmond, az igazoló bizottság elnöke is ellefelejtette, hová tegyen, mert egyszerre csak felém fordult:

- Szóval, szerinted Sándorfi nyilas volt?
- Nem volt.
- Hát mi volt? Fasiszta?
- Az se.
- Hát akkor mi volt? – kopogott Garber bosszúsan az asztalon.
- Semmi se volt... Fedezet.

Nekem hamarosan el kellett mennem, így csak utóbb tudtam meg, hogy néhány napos hercehurca után Mackót végül is igazolták. Ezzel az úgy le is zárult volna, ő azonban nem tudott napirendre térni fölötte. Itt fészkelődött belé először a gyanú, hogy ellenségei vannak, talán a háttérben is, akik tönkre akarják tenni, s később is mindig összefüggést keresett e méltatlan megvádoltatása és az ezután történtek között.

Volt Sándorfinak egy régi ellenfele a rivális csapatban, Pók Tibor. Puha, tohonya ember, de korántsem ostoba, inkább cseles és alamuszi. Ez a különben nem nagy képességű hátvéd az utóbbi időkben Mackóra specializál-

ta magát; évek óta figyelte a játékmódját, és különleges edzéssel készült föl Sándorfi megzabolázására, mindenféle csínyeket eszelt ki, hogy kibabráljon vele. Például rájött, hogy nem érdemes úszás közben zavarnia: hagyta helyezkedni, amerre akart, csak éppen követte, karhossznyira. Mikor aztán odarepült a labda, a víz alatt elhúzta Mackót, vagy páros lábbal arrébb rúgta – amaz kikökönt a lendületből, lövése elgyöngült vagy irányt tévesztett. Ha meg ők támadtak, úgy vezette maga után Sándorfit, hogy a másik hátvéd előtt kellett elúszniok, az pedig – így volt megbeszélve – belecsimpaszkodott Mackó nadrágjába: Pók Tibor ezalatt könnyedén megszökött. Azt is kitapasztalta, hogy az izgékony Sándorfit különféle szurkapisztkákkal hamar föl lehet bosszantani, ilyenkor elveszti fejét, s nem gondol a bíróval. Alattomosan belemarkolt mindenféle helyeken, még belé is harapott, körmét hosszúra és keményre növesztette, hogy ellenfele hátát összekarmolhassa. Utána pedig letépte saját úszónadrágját, és kidobta a partra, mintha Mackó szaggatta volna le róla. Új nadrágot adtak be, de Pók egy perc múltán ezt is ronggyá hasogatva hajította ki a vízből. Mindezt azért, hogy Sándorfit felbőszítse, s amaz nyílt – tehát nem víz alatti – verekedést kezdjen, ami maga után vonja a játékvezető közbelépését.

Ha jól emlékszem, negyvenhat nyarán történt az az összecsapásuk, amely sorsdöntőnek bizonyult Mackó pályáján; ezt a mérkőzést én is láttam. Közönséges klubmérkőzés volt, de a bajnokság szempontjából elég lényeges, s így, sajnos eljött mindenki, aki az úszósportban számít. Pók Tiborék készültek is erősen: ez a konok cselszövő tudta Sándorfiról, hogy rossz idegállapotban van, erre építette terveit. A tribün legalsó sorába, jó közel a medencéhez, egy agent provocateur ültettek, ennek egyetlen feladata az volt, hogy Mackót ingerelje. A játékosok még ki sem értek a labdáig, e dühös szurkoló máris rázni kezdte felé az öklét, s attól fogva szünet nélkül, fennszóval gyalázta, hogy vén marha, lóköttő, állat, öreg csibész.

Sándorfit, gondolható, zavarta ez az útszéli ordítózás, már az első húzásoknál két ízben pontatlanul passzoit, s a labda az ellenfélhez került. Majd saját ügyetlenségén felbőszülve, durváskodni kezdett, ismételten szabálytalankodva; ilyenkor a bíró szabaddobást ítél a másik csapat javára. Pók Tibor azonban, furcsamód, mintha nem értett volna egyet ezekkel az ítéletekkel, fejét csóválta a vízben, dörmögött, még oda is szólt Mackóhoz: – Mit akar ez tőled, hiszen nem faultoltál. Nem ért ez a pólóhoz... – Mikor ez harmadszor ismétlődött meg, Sándorfi agyát elborította a vér, kikiabált a vízből a bírónak, hogy minek engednek egy ilyen analfabétát mérkőzést vezetni, hiszen még Pók is látja, hogy ő nem csinált semmit... A bíró erre kiállította Mackót a játékból.

Megcsonkult csapata védekezésbe szorult, a kapu elé tömörült. Sikerült is gól nélkül kihúzniok a félidőt, hiába rohamozott az ellenfél – Sándorfi mind-

ezt a partról nézte, fürdőköpenyben. A szünetben is hiába kereste Pók Tibort, hogy odavigye a bíróhoz, és bebizonyítsa a maga igazát; amaz nem volt található. A második félidő elején aztán elkövetkezett, ami várható volt: a rég megérett gól bepottyant a Mackó nélkül életképtelen együttes hálójába. Az ellenfél így 1:0 arányú vezetéshez jutott, de Sándorfi végre visszaszállhatott a vízbe. Kipihenve, bosszúra szomjasan tört előre, magával ragadva csapatát, két gyilkos erejű bombája döngött a kapufán. Támadás támadásra – csak éppen a lövéssel nem volt szerencsénk; a labda hajszállal fölé szállt vagy mellé, egyszer meg épp a kapus fejének, közderültséget keltve.

A második félidő közepe táján Mackónak sikerült leráznia magáról Pókot; már két méter előnye volt, egyedül úszott, egészen megközelítve az ellenfél kapuját, s várta, mikor kapja oda a labdát. Kapta volna is, csak hogy hátul valami fault esett, a bíró sípolt, és szabaddobást ítél az ő csapata javára. A régi szabályok értelmében ilyenkor minden játékosnak azon a helyen kellett maradnia, ahol a fütty pillanatában volt. Sándorfinak ez az előnye rögzítését jelentette, az pedig biztos gólt, hiszen fedezetlen állt a kapunál, csak a labdát kellett megkapnia a szabaddobásból. A tribün felmorajlott; a bíró kétágú zászlócskájával intett oda Mackónak és Pók Tibornak, hogy ne mozduljanak, lefényképezve agyában a köztük levő kétméternyi távolságot. Utána pedig hátul, a fault helyén rendelkezett, küldözte vissza a harc iramában továbblendült játékosokat oda, ahol a fütty pillanatában voltak. Ilyenkor elől az szokott történni, hogy míg a bíró másutt van elfoglalva, a csatár szépen lassan, észrevétlen tapodva a vizet, távolodni igyekszik a háttól, az meg követi, ugyanilyen áldozatos csalással, s végül többnyire megmarad köztük az eredeti távolság, csak éppen kissé odébbállnak. Sándorfi ezúttal is megindult, loppal előrébb dolgozta magát, hogy biztosítsa mozgási szabadságát, ha majd a labda odaröpül. Pók Tibor azonban, ahelyett hogy követte volna, gondolt egy merészet: ellenkező irányba úszott el, hátrafelé. Hazárd, veszélyes csel volt, egyszer lehet megjártsani egy esztendőben vagy tán az egész életben – de most sikerült. Mikor a bíró újra odanézett, s látta, hogy az előbbi két méter távolság helyett most már öt van közöttük, úgy okoskodott, hogy e változás Mackónak kedvez, mert így nagyobb az előnye, tehát nyilván ő úszott el a helyéről. Úgyis dühös volt rá az előbbieket miatt: újra kiállította.

Sándorfi magánkívül mászott ki a vízből, az ismét megcsorbult csapat pedig ezúttal pillanatok alatt beszédte a második gólt. Még néhány perc volt hátra.

Mackó visszakerült a játékba, de zavarodottságában csak összevissza úszkált, hajigálózott, mintha részeg volna. Az eredmény nem változott, az ellenfél 2:0 arányban győzött, és mindkét gólról Sándorfi tehetett.

A mérkőzés után kínos jelenet játszódott le az öltözőben: az egyik kabinból rekedt, üvöltő fejhang átkozódott vég nélkül. Az volt a furcsa, hogy Mackó nem is valakihez vagy valakikhez kiabált, hisz a többiek hamarosan elhúzódtak közelébe, hanem csak úgy bele a levegőbe, a nagyvilágba, akár az eszelősök. Meg se lehetett érteni, voltaképp kivel is van baja, mert Pók Tibort csak mellékesen szidalmazta, csupa célzással és homályos gyanúsítással, hogy tudja ő jól, kik állnak mögötte, de még azt is, mikor és mivel vesztegették meg a bírót. És hogy a fejébe kerülhet ez még némelyeknek, de hát magukra vessenek, nem ő kezdte a háborúságot meg a titkos összeküvéseket, összeröffenéseket, ő mossa kezeit... Rossz volt hallgatni is: odamentem hozzá a kabinba, és egy-két józan szóval igyekeztem megnyugtatni. De Mackó csupán legyintett, letorkolt:

– Jól van, öreg, te csak írd a verseket, nem értesz te a politikához!

Mindezzel még rontott a dolgán. Ezután kezdték ugyanis rebesgetni, hogy Sándorfi már nem a régi, letört, valami zavar van vele, hiába, öregszik... Ez így persze nem állt. Harmincéves volt, ami a vízilabdában még igazán nem magas kor, s hogy ez a találkozó ilyen balul végződött, attól még sokáig kitűnő lehetett, veszélyes, bármely ellenféllel szemben. Mégis az őszi nemzetközi mérkőzések egyikén – igaz, csak egy könnyebb meccsen, a norvégok ellen – kihagyták a válogatott csapatból, és a fiatal Elekest állították be helyére. A dolog meglehetősen feltűnést keltett, több cikk jelent meg e tárgyban, s ezeket csak alig ellensúlyozhatta a szövetségi kapitánynak a sportlapban közzétett nyilatkozata, mely szerint itt nem a régi, érdemekben gazdag játékosok elejtéséről van szó, csupán egy kis frissítő injekcióról, hiszen gondolni kell a távolabbi jövőre is. E nyilatkozatot aztán Elekes jó játéka is igazolta: két szép gölt dobott a norvég kapuba.

Sándorfi önértetén – noha egyszer-kétszer még valóban szerepeltették a válogatottban – soha nem gyógyuló sebet ütött ez a mellőzés. Agya magyarázat után kutatott, s amire nekem még csak célzást tett ott a kabinban, lázas képzeletében idővel bizonyossággá nőtt: hogy politikai hajsza folyik ellene. Pók Tibor csalafintságait meg a válogatott csapatban történt cserét valahogy összekapcsolta az igazolási tárgyaláson való meghurcoltatásával – mindebben sötét cselszövést látott, fondorlatosan kitervelt manővert, amely mögött végeredményben Havas úr áll, bosszúból, mert ő egykor odahagyta a lágymányosi egyesületet. Az egészben csak az volt a különös, hogy Havas úrnak, tudomásom szerint, sem akkor, sem azután nem volt semmi nő politikai szerepe. Továbbra is a kis ingatlanírodáját vezette, ez azonban később megszűnt, már nem emlékszem, hogy államosították-e, vagy ő maga számolta fel. Mackó mégis rögeszmésen ragaszkodott e hiedelméhez, s az öltözőbeli ordítózások, fenyegetőzések lassanként állandó műsorszámmá váltak, egyre kajánabb hallgatóság előtt.

A harcot mindazonáltal nem adta föl. Még hitt az erejében, gólképességében: a versenyévad leteltével, mikor a játékosok könnyű fürdőzéssel pihentetik ki izmaikat, ő kemény és szigorú téli edzésbe fogott, mint aki valami nagy leszámolásra készül. Egy ködös januári reggelen, ki akarván mosni magamból az átalvatlan éjszaka fáradtságát, leugrottam a szigeti sportuszodába: a friss, töretlen vízű medencében, amely még tiszta rajzban mutatta a fenék sávjait, meglepetésemre Mackót pillantottam meg néhány korai fürdőző között. Kiderült, hogy a rendes esti tréningeken kívül minden reggel is ide jár, s alkalmam volt megfigyelni szokásos munkáját. Úszással kezdte, vég nélkül róva a hosszakat, lábtempózással, majd kapott egy labdát, odaállt a medence sarkába, s vagy háromnegyed órát eljátszott magában. A balkezes svédcsavart például – ami igazán a legritkább lövések egyike – ötvenszer is elpróbálta, aztán az ejtést, pöckölést, tolást, újra s újra megrohamozva a fehér csempés falat. Erős, rövid sprintek következtek, lendületes kis rohamok, számtalanszor megismételve, majd megint lábtempó, pillangózás, mellúszás, hátúszás – csudáltam, hogy ennyit úszik, ő, aki régebben csak kétkapuzni szeretett. De hát azóta gyorsult a játék irama, fiatalok jöttek, nyurga kamaszok, akik egy percre úszták a száz métert: neki is erősítenie kellett, ha a pályán akart maradni.

Akkoriban már mindenki a londoni olimpiáról beszélt, s a margitszigeti két uszoda meg a budai Császár nemsokára visszhangzott a zajos előkészületektől. Készült nagyban Sándorfi is – pedig hát gyakorlatilag nem is volt már tagja a válogatott keretnek. Mikor a norvégek elleni csapatból kihagyták, úgy megharagudott a kapitányra, többé le sem ment a pénteki külön edzésekre; azóta meg nem hívták. Az olimpia miatt ez évben korábban rendezték a bajnokságot: itt kellett bebizonyítania, milyen égbekiáltó igazságtalanság, amit vele műveltek. És valóban, néhány mérkőzésen káprázatos volt, lefoghathatlan, mindig ott, ahol a labda, s félelmes, ha csak hozzáért: védett a kapus helyett, szerelt, szöktetett, cselezett fáradhatatlan, legszebb napjait idézve, s volt olyan találkozó, amelyen egymaga nyolc gólt lőtt. Úszósportunk vezetői azonban minderről nem vettek tudomást, tán jelen sem voltak. Elekes azóta állandó tagja lett a válogatottnak – Sándorfit pedig, akár a többi kiöregedett játékost, leírták, s ezen többé nem változtathatott az ő pillanatnyi formája.

A londoni olimpián a magyar csapat 4:3-ra kikapott az olaszoktól, és ezzel elveszítette a bajnokságot. Elekes az utolsó percben egyenlíthetett volna, de három méterről mellélőtt.

Nem sokkal ezután Mackó fölhevítte, hogy beszélni szeretne velem. Azt hittem, az olimpiai válogatásról akarja elmondani véleményét, s mikor az eszpresszóban találkoztunk, előzékenyen rögtön a sportfejeseket kezdtem

szidni. De ő csak legyintett: – Hazaárulok... – És sebes suttogással, folyamatosan, mint aki nem először adja elő, a házassága történetét kezdte mesélni.

– Nézd, amikor megesküdtünk, azt mondtam neki: fiam, velem ki lehet jönni. Csak azt jegyezd meg, egy gikszer, és mehetsz, amerre tetszik...

Nem emlékszem már minden részletre, csupán arra, hogy az első férfi, akivel Mackó szerint a felesége kikezdett, még szegény Fáy Béla volt. Ez – a szomszédok tanúsítják – mindig ott lógott Emmánál, csak hát sosem sikerült őket rajtakapni. Utána egy plakátraajzoló következett, egyébként nős ember és családapa, bár ez esetben sem lehetett abszolút bizonyítékot szerezni. Majd doktor Wilhelm, aki jelenleg egy kávéházi zenekarban hegedül – a művészfoglalkozásúak, úgy látszik, különös hatással voltak Sándorfinéra.

Nos, ezúttal végre sikerült in flagranti csípni a párocskát. Mackó lesbe állt, s a megfelelő pillanatban behatolva Wilhelm lakásába, valóban ott találta a feleségét. Verekedésre aztán mégsem került sor, de még a várt nagy leszámolási jelenet is elmaradt. Emma nem sírt, bocsánatért sem könyörgött: Mackó szerint éppenséggel indolensül viselkedett.

– Mégis? – kíváncsiskodtam. – Mit szolt, amikor téged meglátott?

– Azt, hogy hogyan kerülök ide.

– No de milyen arcot vágott? Megrémült? Fölugrott? Vagy mit csinált?

– Semmit. Magára húzta a takarót, és azt mondta, hogy akkor most már haza se jön. És hogy majd énekelni tanul, mert dizőz akar lenni...

– És te? Mit csináltál?

– Mit csináltam volna? Hazamentem.

A történet azonban még itt sem ért véget: Emma rövidesen szakított Wilhelm doktorral. A kávéházban, ahol a férfi hegedült, megismerkedett valami egyiptomival – pontosabban egyiptomi állampolgárral, mert az illető eredetileg pesti volt –, ez házasságot ígért neki, és azt, hogy magával viszi.

Hallgattam, tűnődtem, kanalammal a csésze fenekén ragadt cukrot kavargatva. Miért mondta mindezt el nekem? A véleményemre, tanácsomra volt kíváncsi? De hát miféle tanácsot adhat itt az ember? Mackó szerencsére nem is nagyon erőltette, sietett valahová – nyilván csak a szívét akarta kiönteni, egy kis néma együttérzésre vágyott. Később hallottam, hogy Emma valóban elutazott, kisfiuk pedig, aki akkor nyolcéves volt, az asszony szüleihez került.

Sándorfit nagyon megviselte ez a családi história, mert a játéka attól fogva szemlátomást színtelenedett. Továbbra is hasznos tagja maradt a bajnokságot védő klubcsapatnak, ezután is voltak szellemes húzásai, sikeres kiugrásai, s gólhelyzetben ritkán hibázott, de már inkább csak a rutinja vitte: a kezdeményezés, ötlet, robbanékonyság hiányzott játékaiból. Ha éppen kézre kapta, elzsonglörködött a labdával, akár azok a régi nagyságok, akiket

egykor kiszorított – magával ragadni már nem bírta csapatát. Új szokása lett azonban, hogy mindenért a társaival pörölgjön: folyton a labdát kérte, dühöngött, kiabált, ha meg nem volt benn az akcióban, messziről dirigálta, kritizálta. És ha egy támadás elakadt, vagy akár ő maga késett le róla, vég nélkül lamentált, még a meccs után is, legorombítva nemcsak a játékosokat, de mindenkit, akinél ellenvéleményt szimatolt. A hajdan oly népszerű Mackó, ha most elkapott valakit a fedett uszoda előcsarnokában, az csak a fejét forgatta, hogy mikor állhatna odébb.

Válságos, szorult helyzetben azelőtt is gondolkozás nélkül faultolt, ez már hozzátartozik a vízilabdához, amelyben ő – a többi nagy játékoshoz hasonlóan – sosem a tiszta, szép sport örömét, hanem csakis a győzelmet kereste. De újabban szinte minden megmozdulásában ott volt a szabálytalanság: alattomos rúgások, taszítások, elúszás, durva szerelés, örökös vita a játékvezetői ítéletekkel – a bírák már utaztak rá, s volt úgy, hogy több időt töltött a parton, mint a medencében. Egy téli kupamérkőzésen szembekerültünk egymással. Elfogódottan kezdtem, óvatosan kerülgetve, de az első összecsapás után, pedig nem is sikerült leszerelnem, a labdáért harcoló ellenfelek ösztönével megéreztem, hogy ezúttal én is győzhettem volna: már nem a régi, valami megtört benne. Agresszíven, kellemetlenül játszott, kétszer hasba is rúgott – és mégsem féltem tőle, nem feszélyezett többé a nagyságnak az a bénító tisztelete, amely már eleve lefegyverzi a szemben állót.

Ekkoriban terjedt el a híre, hogy Mackó egyesületének vezetői egy fiatal egri fedezettal tárgyalnak. Ez a fiú, Gribárszky II. mindössze tizennyolc éves volt, korához képest még vézna, fejletlen is, de ha a vízbe ugrott, uszonyai nőttek: fúrge, szemfüles, pimasz kis csuka, ördöngös testcseleivel s pompás lövésével valóságos csodagyereke a vízipólónak, és vérbeli half játékos. Most készült az érettségire, s Egerben jó állást ígértek neki, de ő Pestre vágyott, a műszaki egyetemre: a tekintélyes fővárosi egyesület mindebben segítségére lehetett.

Mackó mintha nem akarta volna észrevenni, miről is van itt szó; csak rőtta a hosszait fáradhatatlan. Egy ilyen reggeli tréningje után összetalálkoztunk a kis meleg vízű medencében, ahol a kemény munkában elmerévült izmait lazította. Jó elterülni ebben a bágyadt langyosságban, a lépcsőkön ülve, vagy lassúdan mászkálva-tempózva csupa semmiségről fecsegni, régi csínyekről, eltűnt cimborákról, nézni a gumisapkában úszkáló nőket. Ahogy így lötyögtünk, odajött hozzánk Bezerédi, Mackó első mestere, aki most is valamelyik kis csapatnál, a lágymányosiak utódjánál volt edző. Az öreg harcos lebukott a víz alá, fröcskölt, prűszkölt, aztán egyszerre csak megállt Sándorfi előtt.

– Mikor hagyod már abba?

– Mit? – kérdezte amaz.

– Hallgass rám, Mackó, ne bolondozz! Most vonulj vissza, amíg még vagy valaki.

Sándorfi nem tehette meg a régi tanítójával, hogy válasz nélkül otthagya. Motyogott valamit, mint aki nem is jól értette: hogy most erős edzésben van, és idén a csapatának milyen nehéz dolga lesz a bajnokságban. De Bezerédit ezzel csak még inkább felpaprikázta.

– Ne szédítsd magad: ez csak olyan óhéber duma! Azt akarod, hogy kiröhögjenek? Menj el edzőnek vagy intézőnek, vagy akárminek, és ne foglald el a fiatalok helyét...

– Jól van, Bezi bácsi, tudom, maga haragszik rám, mióta eljöttem a lánymányosiaktól.

– Haragszom, ördögöt, hol van az már!

Bezerédinek persze igaza volt, de félttem, hogy nyers hangjával elrontja érvelését: próbáltam néhány higgadt és baráti szóval megtámogatni. Azt mondtam Mackónak, hogy most még mindenki szereti, nagyra tartja (ami erős túlzás volt), de a múltó évekkel játéka nyilván hanyatlani fog, s így maga ábrándítja ki híveit. Míg ha most visszavonul, és mint edző a fiataloknak adja át rengeteg tapasztalatát, továbbra is általánosan tisztelt alakja marad a sportéletnek, beválasztják a szakosztály vezetőségébe, még szövetségi kapitánynak is meghívhatják és így tovább... Ám Mackóról mindez lepergett, egyre csak a magáét hajtogatta:

– Ti haragsztok rám, azért mondjátok, gyűlöltek. Mind gyűlöltek...

Nem is maradt tovább a meleg medencében. Pedig jobb lett volna, ha hallgat ránk, mert már a következő évadban több ízben kihagyták a klubcsapatból, s az újonnan átigazolt kis Gribárszkyval helyettesítették. A magyarázat ezúttal is az volt, hogy lehetőséget kell adni a fiataloknak, nevelni az utánpótlást. De Sándorfinak magyarázhatták: ő ebben is ugyanazt az összeküvést látta, mint az eddigiekben. Alig várta a téli átigazolási időszakot, s miután az egész klubvezetőséggel összeveszett, elhagyta csapatát, ahová annyi siker emléke fűzte, és az első osztály egy kisebb egyesületébe lépett játékosnak meg amatőr edzőnek. Állítólag azt is kikötötte, hogy a mindenkori csapat összeállítása kizárólag az ő hatásköre, más nem szólhat bele.

Két hónap múlva felmondták az állását. A fémiparit, ahol idestova tizenöt éve dolgozott, azóta államosították, és többször átszervezték, de a vállalat ma is a régi csapat híveinek fellegvára volt: Sándorfi osztályvezetője, Kondor Aladár meg éppen a legfanatikusabb szurkoló. Ez a kamarilla, melyet az üzemben „Ali bácsi és a negyven rabló” néven emlegettek, nem bocsáthatta meg Mackó dezertálását: a következő racionalizálásnál nélkülözhető munkaerőnek minősítették. Néhány heti lézengés után új egyesülete

nyomta be Sándorfit valami kis adminisztrátori állásba, egy kiszerező vállalathoz; a fizetés itt jóval kevesebb volt, prémiumot se kapott.

Mackó többek hallatára kijelentette: mind e gasságokra a vízben fog választ adni. Valóban energikusan kezdte el a szerény együttes szervezését, s híre ment, hogy valami új taktikát is próbálnak, ezzel akarják maguk alá gyűrti a nagy csapatokat. Egy tréningjükön, melyre véletlenül bevetődtem, alkalmam volt megfigyelni ezt a taktikát. De hiába néztem, nem találtam benne semmi újszerűt, hacsak azt nem, hogy az egész csapat minden akciót egyetlen emberre játszott, őt szöktették valamennyien, őt igyekeztek lövőhelyzetbe hozni, és tömték labdákkal: Sándorfit. Meglepett, hogy ennyire bízik magában; vajon miben reménykedett? Mint az öregedő színésznek, Mackó ekkoriban már titkolta a korát; ha kérdezték, elviccelte vagy másról kezdett beszélni, de mindenki tudta, hogy harmincöt éves is elmúlt. Őt esztendeje, mikor először hagyták ki a válogatottból, még elképzelhető volt, hogy sikerül visszajátszania magát a régi fényébe – de most?

Mert az új taktika, mondanom se kell, nem sok babért termett. Ha itt-ott a puhább ellenfeleket megzavarta is, az erős együttesekkel szemben csődöt mondott: Sándorfi a második féldőre kifulladt, csapata pedig, akár a tengelye törött kocsis, összeroskadt. Mackó ilyenkor megbolygatta a felállítást, s minden posztot végigpróbált, visszahúzódott a védelembe, szélsőként lógott a csatársor hármaskörében, vagy hátrazavarta centerüket, és lehorgonyozott az ellenfél kapuja előtt, kiabálva, hogy dobják már oda a labdát. De a játék így se ment, sehogy sem ment, vereségbe és kusza ordítózásba fúlt az egész, hogy hangzott s visszhangzott tőle az uszoda.

Nem tudnám megmondani, vajon fölmerült-e Sándorfi agyában az a vakmerő gondolat, hogy őt is kivihetik a helsinki olimpiára. Magáról sosem beszélt, ha erre fordult a szó, annál hevesebben bírálta a válogatott keret összeállítását, előkészítését, a korrupt és tudatlan vezetőket, akik romlásba viszik a hajdan oly dicsőséges magyar vízipólót. De egyre kevesebben hallgatták, filippikáival kiszorult a zuhanyozóba, előcsarnokba; neve szóba se kerülhetett, mikor a kiutazók csoportját összeállították. Vízilabdázóink aztán, mint ismeretes, sikerrel szerepeltek Helsinkiben: veretlenül végezték a tornát, és visszahódították az olimpiai bajnokságot. Ezzel együtt összesen tizenhat versenyszámban szereztek aranyérmes fiataljaink, ami példátlan diadal a magyar sport történetében; a győzteseket százezres tömeg várta a Keletinél, s még hónapokon át ünnepelte őket a hálás ország.

Tavaszi délelőttökön, mikor az első langyosság kicsalogatja az embert, le szoktam sétálni a budai rakparcon egész a vasúti hídig, még azon is túl, a lágymányosi holtághoz, végig a hosszú földnyelven. Nézem a vizeket, balra

a csillogva ébredező Dunát, jobb felől az öböl mozdulatlan tükrét, a fel-fel-ugráló halakat, fürkészem az ifjúság tűnt képeit – de most sivár és elhagyott ez a tájék, az egykor oly népes uszodák homokját fölverte a gaz, hordók és csövek pihennek a fűben, a holtág szájánál egy roncs uszály, csak a tulsó parton az Elektromos Művek ordas, fekete kéményei ontják a keserű kormot, úgy, mint akkor. Egy alkalommal, visszafelé jövet a földnyelv csúcsáról, Mackót pillantottam meg az úton.

– Hát te mit keresel itt? – kérdeztem csodálkozva, mikor kezét ráztunk.

– A fateromat – felelte, de láttam, hogy nem nagyon örül a találkozásnak. Persze, jutott eszembe, hiszen Mackó apja volt az a Simanek bácsi, a ladikos révész, aki itt valaha a kabinokat nyitogatta.

– Megvan az öreg? Mit csinál? Hogy van? Hát a kutyája, a Biki?... – kérdezgettem, de Mackó válaszaiból csak az derült ki, hogy ő se sokat tud az apjáról, rég nem beszélt vele, talán évek óta. Mintha kissé félne is ettől a látogatástól, most már ő tartóztatott, járkáltunk a töltésen, saccolgattuk, hogy meddig jöhet fel a víz, a tavaszi zöldár. Akkor egyszerre gondolt valamit:

– Tudod, mit? Gyere be te is... – Szabadkoztam, de karon fogott, s húzott magával.

A régi épületet azóta átfestették, mégis elég rozszantnak látszott: valami üzemi strandfürdő volt itt néhány évig, később az is megszűnt. A bokrok felől egy kutya rohant ránk dühös ugatással. – Biki, Biki! – szölongattam, de ez már másik kutya volt, vicsorogva kapdosott a bokánk felé. A szobában, ahová benyitottunk, oly sűrűn ült a homály, csak jó pár másodperc múlva láttam meg azt az inas, szikár kis öregembert, aki egy lócán görnyedve halászhalót kötött, s újabb ideig tartott, amíg rájöttem, hogy Simanek bácsi az. A haja egészen megőszült, arca, szeme kicsire zsugorodott. Valahol a szoba mélyén egy törpepapagáj karattyolt, a levegőben kenderszag, savanyú dohányszag.

– Jó napot, fater – köszönt Mackó, de az öreg, úgy látszott, nem hallja, csak csomózta tovább a halót, a homályban még azt se lehetett megállapítani, vajon ránk néz-e.

– Itt vagyunk a barátommal, emlékszik rá, ugye? – kiabált Mackó, nekem meg odasúgta: – Vigyázz, nagyothall...

– Tessék helyet foglalni... – motyogta Simanek bácsi, de nem mozdult a lócáról.

Leültünk. Cigarettára gyújtottam, hanem itt még hamutartó se volt; az öreg nyilván pipázott. Kinyitottam a gyufásdobozomat, és belevergettem a hamut, ezzel eltelt némi idő.

– Mi újság? – kiáltotta Mackó.

Simanek bácsi semmi jelét nem adta, hogy hallja, keze a fonálon babrált. Csak a madár csirregett, de még mindig nem láttam, honnan.

– Mit csinálnak a szomszédok? – próbálkozott újra Mackó. – Hát a válla szokott-e még fájni?

– Hát bizony – motyogott az öreg –, süllő nincs, ponty, harcsa is alig. Piszkos a víz, a sok olaj meg fenol, ami a gyárakból jön... Régen annyi harcsa volt itt, még hetvennégy kilósat is fogtak...

– Simanek bácsi! – igyekeztem én is bekapcsolódni. – Emlékszik arra a meccsre, mikor a bírót ruhástól a vízbe dobtuk?

– Decemberben úgy leapadt a Duna – folytatta az öreg a magáét –, csupa köves volt a part, a halak levonultak a mederbe. Most meg olyan nagy a víz, szennyes, mocskos, most azért kerüli el a hal a gátakat, inkább az árterekre húzódik, ott talál gilisztát, bogarat. Még valami keszeg volt, dévér, paduc, jackó, az is kicsike...

– Miféle hal az a jackó? – kérdezte a fia. – Tavaly ilyenkor legalább a márna harapott – mondta tovább Simanek bácsi. – Erre vonult, mert az télen szereti beásni magát. Fenékhoroggal, sajttal fogtam egy olyan jó öt és fél kilósat. De az idén még márna sincs...

Ez így ment háromnegyed órán át: egyetlen kérdésünkre sem válaszolt. Mikor már szedelőzködtünk, és az öreg kikísért, a fekete kutya vakkantott egyet, még csak nem is túl hangosan.

– Kuss, te! – szólt rá a gazdája, és visszament a házba.

A következő évben Sándorfi ismét új egyesületbe lépett, de ott se maradt meg sokáig. Egy esztendő t vidéken töltött, majd miután az ottani klubvezetőséggel is összeveszett, a húsiparosok másodosztályú csapatában tűnt fel. Ekkoriban már nem is igen trenírozott, csak tessék-lássék úszkált az edzéseken; föladta, úgy látszik, a hiú illúziókat. De a játékot nem bírta abbahagyni: leállt az ellenfél kapuja elé, mint afféle öreg lesipuskás, kiabált, hogy ide, ide! – és ha megkapta a labdát, hát vagy eltalálta a kaput, vagy nem. Igaz, néha meglepően jó lövések is kiszaladtak a kezéből. Csak hát aztán újra elnyomták a hátvédek, mérkőzéseken át nem jutott lélegzethez, hogy olykor-olykor ismét felsziporkázzon valamit a régi nagyságából, s egy villanásszerű svédcsavarral vagy egy fantasztikus szögből hajszálpontosan beejtett labdával kápráztassa el a másodosztályú meccsek gyér közönségét.

Néhány éve új szabályt hoztak: szabaddobásnál a játékosoknak nem kell többé a helyükön maradniok, kedvük szerint szökhetnek, helyezkedhetnek úgy, mint a futballban. Az iram ezzel gyorsult, a mezőny változatosabb lett. Az öregebb pólózókat azonban, s kivált Mackót, aki sohasem volt erős úszó, valósággal megbénította az új szabály: minduntalan lemaradt, ellenfelei sorra elhúztak mellőle – ahogy mondani szokták: nem volt a pályán. Az utóbbi időben különben is megpohosodott, s mivel főleg a hasára hízott, járása még imbolgyóbbá vált: ha végigkacsázott a medence partján, attól le-

hetett tartani, hogy felborul. Parányi úszónadrágjával, amely alig takarta pocakját, szőrös mellkasával, hosszú, lomhán kaszáló karjával, örökös morgásával olyan volt, mint egy vén csimpánz – a fiatalok, akik nem ismerték fénykorában, kinevették, kicsúfolták.

Tréning után a sportolók a zuhanyozóban szoktak összegyűlni, forró vizet csorogtatnak fáradt tagjaikra, s közben vég nélkül járja a bolondozás, heccelődés. Egy alkalommal tanúja voltam, mikor Mackó került terítékre. A kis Gribárszky egész komoly pofával azt kérdezte tőle: igaz-e, hogy részt vett a boszniai okkupációban? Majd az egyik fő tréfamester lépett oda hozzá, bizonyos Csigolya:

– Mackó bácsi, kérem, biztos tetszik rá emlékezni: azon vitatkoztunk, meddig ért le a Kossuth Lajos szakálla? Eddig? Vagy eddig?

A zuhanyozó csempés rekeszeiben kirobbant a röhögés, s félszeg cinkossággal, mint aki nem akar játékrontó lenni, Mackó is a többiekkel nevetett. Gonosz viccnek éreztem, és ma is feszélyez az emléke, de persze ott, a határozó ifjak közt én sem álltam meg komoly arccal.

Beszéltek akkortájt egy furcsa históriáról is, bár én csak hallomásból tudok róla, a részleteket nem ismerem. Ez a pletyka Sándorfit egy egész fiatal, tán tizenhét esztendőős úszólánnyal hozta kapcsolatba. A kislány, Garadnai Zsuzsa, nem volt nagy tehetség, csak afféle stafétatöltelék, amilyen minden egyesületben tucatjával úszkál a hírességek mellett. Egy versenyen láttam is, elég gyöngén végzett, de mikor kimászott a vízből, és lehúzta a gumisapkát: fitos orrával, szőke fejével, vékony porcelán figurájával valóban csinos volt – nem értettem, mi köze lehet ennek a hajas babának a negyvenéves, korántsem hódító külsejű fedezethez. A kislány apja sem érthette, mert állítólag azt üzenté Mackónak, hogy ha nem hagyja békén a gyereket, lelövi. Ami nem is látszott egészen tréfadolognak, az illető ugyanis puskaműves volt.

Akárhogy történt, a kislány ettől fogva láthatóan szökött Sándorfi elől, soha egyedül nem mutatkozott az uszodában, és ha az edzés után hazafelé indult az esti Szigeten, társnőibe karolt. A rossz nyelvek szerint Mackó ilyenkor a bokrok mögül leste. Egyszer a Krisztina téren pillantottam meg Sándorfit, úgy két óra tájban, állt a templom előtt, aktatáskáját magához szorítva.

– Mit csinálsz itt? – kérdeztem.

– Semmit – mondta. – Ide kell mennem valahová... És már búcsúzott is, befordult egy mellékutcába.

Én a Dérynében ültem le, de míg az ebéd utáni feketémet ittam, az üvegen keresztül láttam, hogy újra ott áll a templom előtt, feszesen, sután szorongatva a táskát, és fölfelé pillantgat a Mészáros utcába. Ekkor jutott eszembe, hogy itt a közelben egy leánygimnázium van, és most ér véget a

tanítás – a Krisztina tér egyszerre formaruhás, matrógalléros diáklányok zsbongó rajaival telt meg. Azóta nem beszélgettünk, mások mondták el azt is, hogy Mackó kamasz fia, Ernő, ötvenhat novemberében, mikor a határ nyitva állt, elszökött hazulról, hír szerint az anyjához, aki most Brazíliában él. A sportolók közül is sokan kimentek, vagy haza se jöttek a melbourne-i olimpiász után: volt olyan vízilabdacsapat, amelynek hét játékosából egy maradt itthon. Újra kellett kezdeni az együttesek szervezését, előkerültek a tartalékok, oldboyok is – Sándorfiról azonban nem hallottam, hogy valamelyik nagyobb egyesület érdeklődött volna iránta.

Pedig ma is játszik. Nemrég láttam egy előmérkőzésen, a gázgyáriak csapatában szerepelt. Rossz volt nézni: egy puhány, egy szivacs, önmaga roncsa és torzképe – sosem éri el a labdát, sose találja a helyét, nincs egy használható passza, egyetlen szabályos mozdulata. De a második féldő elején történt valami, amit az álmos mérkőzés unatkozó nézői hamarjában meg sem értettek. Egy lassú, fáradt labda szállt arrafelé, ahol Mackónak kellett volna lennie, ő azonban nem volt látható, mert a hátvéd mélyen a víz alá nyomta. Ekkor egy kéz nyúlt ki a habokból – méghozzá bal kéz –, és beleütött a levegőben vánszorgó labdába, olyan telibe találva, hogy az tizenkét méterről pontosan az ellenfél kapujának jobb felső sarkába vágódott. A bírót is meglepte ez a hirtelen gól: csak másodpercek múlva fújt a sípjába.

(Mi van a Dunában? Szépirodalmi, Budapest, 1980. [Karinthy Ferenc művei] 174–218. old.)